

Név:

Aláírás:

2. (3+4+3 pont)

a)

$$y' = f(x, y) = -y^2 - x^2;$$

Mennyi y'' ? Írd fel y másodrendű Taylor polinomját az $x = 3$ pont körül, ha $y(3) = 1$!

$$y'' = \left(\frac{\partial}{\partial x} + (-y^2 - x^2) \frac{\partial}{\partial y} \right) (-y^2 - x^2) = (-2x) + (-y^2 - x^2) \cdot (-2y) = -2x + 2y^3 + 2xy$$

$$y(3) = 1$$

$$y'(3) = -1^2 - 3^2 = -10$$

$$y''(3) = -2 \cdot 3 + 2 \cdot 1^3 + 2 \cdot 3 \cdot 1 = 14$$

$$y(3 + \Delta x) \approx 1 - 10 \Delta x + \frac{1}{2} \cdot 14 \Delta x^2$$

b) Alkalmazd az Euler, illetve a Heun módszert a következő DE-re $\Delta x = 0.1$ lépésközzel az $y(3) = 1$ kezdeti feltétel mellett!

$$y' = -y^2 - x^2.$$

Mit jósol a két módszer $y(3.1)$ -re?

Euler:

$$y(3.1) \approx 1 + \underbrace{(-1^2 - 3^2)}_{-10} \cdot 0.1 = 0$$

Heun:

$$y(3.1) \approx 1 + \frac{1}{2} \left((-10) + (-0^2 - 3.1^2) \right) \cdot 0.1$$

c) Legyen $f(x) = 1/x^3$, $x_0 = 3$. Írd fel f -nek a lineáris $f(x_0 + \Delta x) \approx T_1(x_0 + \Delta x)$ közelítést, ha $\Delta x = 0.1$!

Mennyi $\max_{z \in [x_0, x_0 + \Delta x]} |f''(z)|$? Adj nemtrivialis felső korlátot a közelítés

[hiba(Δx)] = $|f(x_0 + \Delta x) - T_1(x_0 + \Delta x)|$ hibájára!

$$f'(x) = -3x^{-4}, \quad f''(x) = 12x^{-5}$$

$$f(3) = \frac{1}{27}, \quad f(3.1) \approx \frac{1}{27} - \frac{1}{27} \cdot 0.1$$

$$f'(3) = -\frac{1}{27}$$

$$f''(3) = \frac{4}{81}$$

$$|\text{hiba}(0.1)| \leq \frac{1}{2} \cdot 0.1^2 \cdot \max_{z \in [3, 3.1]} |f''(z)| =$$

$$= \frac{1}{2} \cdot 0.01 \cdot \frac{4}{81}$$

1a. (1+1+1+2 pont)

$$y' = -y^3 + 4y = -y(y^2 - 4) = -y(y+2)(y-2), \quad \frac{d(-y^3 + 4y)}{dy} = -3y^2 + 4 = f'(y)$$

Keresd meg a DE fixpontjait!

$$-y^3 + 4y = 0 \rightarrow y_1 = 0, \quad y_2 = -2, \quad y_3 = 2$$

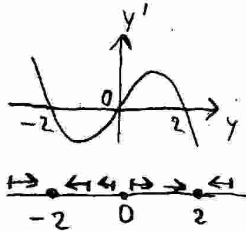
Ird fel a fixpontok körüli linearizált közelítő DE-t!

$$y_1 = 0: \quad f'(0) = -3 \cdot 0^2 + 4 \quad \left| \quad y_2 = -2 \quad \left| \quad y_3 = 2 \right. \right.$$

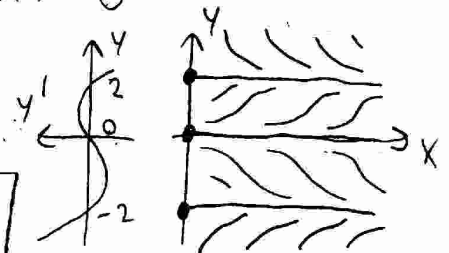
$$\frac{d}{dx}(y-0) = \frac{d}{dx} \Delta y = 4 \cdot \Delta y \quad \left| \quad \frac{d}{dx}(y-(-2)) = \frac{d}{dx} \Delta y = -8 \quad \left| \quad \frac{d}{dx}(y-2) = \frac{d}{dx} \Delta y = -8 \Delta y \right.$$

Ha $y(0) = 0.5$, mennyi

$$\lim_{x \rightarrow \infty} y(x) = 2$$

$$\lim_{x \rightarrow -\infty} y(x) = 0$$

Vázold a DE megoldásgörbeit!

1b. (2+3 pont)

$$\begin{pmatrix} y_1 \\ y_2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} (y_2 - 3)(y_1 - 4) \\ (y_2 - 5)(y_1 - 6) \end{pmatrix}$$

Keresd meg a DE fixpontjait!

$$\left. \begin{aligned} (y_2 - 3)(y_1 - 4) &= 0 \\ (y_2 - 5)(y_1 - 6) &= 0 \end{aligned} \right\} \rightarrow \underbrace{\begin{pmatrix} y_1 \\ y_2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 6 \\ 3 \end{pmatrix}}_{P_1} \quad \text{vagy} \quad \underbrace{\begin{pmatrix} y_1 \\ y_2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 4 \\ 5 \end{pmatrix}}_{P_2}$$

Ird fel a fixpont körüli linearizált közelítő DE-t!

$$Jac = \begin{pmatrix} \frac{\partial}{\partial y_1} (y_2 - 3)(y_1 - 4) & \frac{\partial}{\partial y_2} (y_2 - 3)(y_1 - 4) \\ \frac{\partial}{\partial y_1} (y_2 - 5)(y_1 - 6) & \frac{\partial}{\partial y_2} (y_2 - 5)(y_1 - 6) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} y_2 - 3 & y_1 - 4 \\ y_2 - 5 & y_1 - 6 \end{pmatrix}$$

$$Jac(P_1) = \begin{pmatrix} 0 & 2 \\ -2 & 0 \end{pmatrix}$$

$$Jac(P_2) = \begin{pmatrix} 2 & 0 \\ 0 & -2 \end{pmatrix}$$

$$\frac{d}{dx} \begin{pmatrix} y_1 - 6 \\ y_2 - 3 \end{pmatrix} = \frac{d}{dx} \begin{pmatrix} \Delta y_1 \\ \Delta y_2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 & 2 \\ -2 & 0 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} \Delta y_1 \\ \Delta y_2 \end{pmatrix} \quad \left| \quad \frac{d}{dx} \begin{pmatrix} y_1 - 4 \\ y_2 - 5 \end{pmatrix} = \frac{d}{dx} \begin{pmatrix} \Delta y_1 \\ \Delta y_2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 2 & 0 \\ 0 & -2 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} \Delta y_1 \\ \Delta y_2 \end{pmatrix}$$

3. (5+2+3 pont)

$$\begin{pmatrix} y_1' \\ y_2' \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 2y_1 \\ 3y_1 + 4y_2 \end{pmatrix} = A \begin{pmatrix} y_1 \\ y_2 \end{pmatrix}, \quad \begin{pmatrix} y_1(0) \\ y_2(0) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 5 \\ 3 \end{pmatrix}$$

Keress meg A sajátértékeit és sajátvektorait!

$$A = \begin{pmatrix} 2 & 0 \\ 3 & 4 \end{pmatrix} \quad 0 = \det(A - \lambda E) = \begin{vmatrix} 2-\lambda & 0 \\ 3 & 4-\lambda \end{vmatrix} = (2-\lambda)(4-\lambda) - 0 \cdot 3$$

$$\lambda_1 = 2$$

$$(A - 2 \cdot E) \vec{v} = \vec{0}$$

$$\begin{pmatrix} 2-2 & 0 \\ 3 & 4-2 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} x \\ y \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 0 & 0 \\ 3 & 2 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} x \\ y \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \end{pmatrix}$$

$$3x + 2y = 0, \quad y = -\frac{3}{2}x$$

$$\vec{v}_1 = \begin{pmatrix} 2 \\ -3 \end{pmatrix}$$

$$\lambda_2 = 4$$

$$(A - 4 \cdot E) \vec{v} = \vec{0}$$

$$\begin{pmatrix} 2-4 & 0 \\ 3 & 4-4 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} x \\ y \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} -2 & 0 \\ 3 & 0 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} x \\ y \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \end{pmatrix}$$

$$-2x = 0 = 3x \rightarrow x = 0$$

$$\vec{v}_2 = \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \end{pmatrix}$$

Ird fel a DE általános megoldását!

$$\vec{y}(t) = C_1 e^{+\lambda_1 t} \vec{v}_1 + C_2 e^{+\lambda_2 t} \vec{v}_2 = C_1 \cdot e^{2t} \begin{pmatrix} 2 \\ -3 \end{pmatrix} + C_2 \cdot e^{4t} \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \end{pmatrix}$$

Számold ki a DE partikularis megoldását!

$$\begin{pmatrix} 5 \\ 3 \end{pmatrix} = C_1 \begin{pmatrix} 2 \\ -3 \end{pmatrix} + C_2 \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \end{pmatrix}$$

$$\begin{cases} 5 = 2C_1 \\ 3 = -3C_1 + C_2 \end{cases} \rightarrow \begin{cases} C_1 = 5/2 \\ C_2 = 21/2 \end{cases}$$

$$\vec{y}_{\text{part}}(t) = \frac{5}{2} e^{2t} \begin{pmatrix} 2 \\ -3 \end{pmatrix} + \frac{21}{2} e^{4t} \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \end{pmatrix}$$

4. (2 + (1 + 2) + 5 pont)

a) $x_0 = 8, x_{n+1} = \phi(x_n) = x_n + 99$. Mennyi x_n ? x_n : számtani sorozat

$$x_n = 8 + n \cdot 99$$

Nincs fixpont: $x_f = x_f + 99 \rightarrow$ nincs megoldás

b) Írd fel a következő Lagrange függvényekhez tartozó Euler-Lagrange egyenlet(ek)et!

$$L = y - y^4, \quad M = (y_1')(y_2')^2/2 + y_1'y_1 + y_2'y_1$$

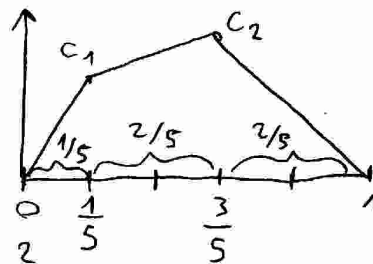
$$L: \frac{d}{dx} \left(\frac{\partial L}{\partial y'} \right) - \frac{\partial L}{\partial y} = 0 = \frac{d}{dx} 0 - (1 - 4y^3) = 0 = 4y^3 - 1$$

$$M: \frac{d}{dx} \left(\frac{\partial L}{\partial y_1'} \right) - \frac{\partial L}{\partial y_1} = 0 = \frac{d}{dx} \left(\frac{y_2'^2}{2} + y_1 \right) - (y_1' + y_2')$$

$$\frac{d}{dx} \left(\frac{\partial L}{\partial y_2'} \right) - \frac{\partial L}{\partial y_2} = 0 = \frac{d}{dx} (y_1' \cdot y_2' + y_1) - 0$$

c) Legyen adott az $S[u] = \int_0^1 (y'(x))^2 + (1+x)(y(x))^2 dx$ funkcionál a $[0, 1]$ -en értelmezett és a végpontokban eltűnő függvények H terén. Legyen V a $[0, 1]$ -en értelmezett, a végpontokban eltűnő és a

~~$[0, 1/5], [1/5, 3/5], [3/5, 1]$~~ intervallumokon affin folytonos függvények tere. Legyen ϕ_1 és ϕ_2 ennek a terek egy bazisa, ahol $\phi_1(1/5) = \phi_2(3/5) = 1$ és $\phi_2(1/5) = \phi_1(3/5) = 0$. Legyen $u_h = c_1\phi_1 + c_2\phi_2$. Számítsd ki az $S[u_h] = s(c_1, c_2)$ kétváltozós függvényt! (Az második tag kiszámítására az integrálban használj valamilyen közelítő módszert és add is meg a módszer nevet!)

$$S[u_h] = \int_0^1 (y'(x))^2 dx = \left(\frac{c_1}{1/5} \right)^2 \cdot \frac{1}{5} + \left(\frac{c_2 - c_1}{2/5} \right)^2 \cdot \frac{2}{5} + \left(\frac{-c_2}{2/5} \right)^2 \cdot \frac{2}{5}$$

$$+ \frac{1}{2} \left((1+0) \cdot 0^2 + \left(1 + \frac{1}{5}\right) \cdot c_1^2 \right) \cdot \frac{1}{5}$$

$$+ \frac{1}{2} \left(\left(1 + \frac{1}{5}\right) \cdot c_1^2 + \left(1 + \frac{3}{5}\right) \cdot c_2^2 \right) \cdot \frac{2}{5}$$

$$+ \frac{1}{2} \left(\left(1 + \frac{3}{5}\right) \cdot c_2^2 + (1+1) \cdot 0^2 \right) \cdot \frac{2}{5}$$

trapez módszer